לאכול ולבסוף מכר, ודוקא אחרי מירוח. ולפי"ז בחלק לקוח הרמב"ם כר"ת ממש.
ועי' **מנ"ח הנ"ל, וחי' הגר"ח הל' מעשר פ"ב ה"ב, ותורת זרעים כאן** מה שכתבו לבאר שיטת ר"ת וליישב קושית הריב"ם עליו. [הגר"ח ביאר דכל פטור לקוח לר"ת אחר מירוח, זהו רק כשעדיין לא היה ראיית פה"ב. אך אי היה גם מירוח וגם ראיית פה"ב לא יתכן שנפקע איסור טבל במכירה ששוב נתחייב ע"י ראיית פני הבית, **והחזו"א בגליונות** תמה עליו הא הקשו הראשונים (וכן בר"ש בהמשך) על תקנת דמאי, הא כבר נפטר מדין לקוח ואין חשש טבל דאורי'. והרשב"א ב"מ שם תירץ דהתקנה היא משום גוונא דהזמינו הע"ה על שולחנו. דפטור לקוח אין. ולכן תיקנו דמאי. הא תמיד שקונים מע"ה זה אחר ראיית פה"ב ובכה"ג אין פטור לקוח ולכן תיקנו דמאי. ומסיק החזו"א אלא לימוד ערוך הוא בפי הראשונים דדעת ר"ת שלקוח פטור אף שראה פה"ב אצל מוכר].

ג. ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ופטור מן המעשרות עד שימרח

דין אכילת עראי

ו] **הר"ש** כתב דאף אדם מותר באכילת עראי קודם מירוח, וביאר אמאי נקט מתני' אכילת בהמה. וכן דעת **הרא"ש ורש"י ברכות לא:** דאכילת בהמה הוי כאכילת עראי ולכן מותרת קודם מירוח.
אולם **בשנות אליהו** כתב דהא דנקטה המשנה דוקא אכילת בהמה משום דאדם מותר באכילת עראי אף אחר מירוח עד ראיית פנה"ב משא"כ בהמה אחר מירוח מיד אסורה באכילת קבע. **והגרי"ז הל' מעשר** כתב לדייק מדברי **הרמב"ם מעשר פ"ג ה"כ** דאכילת קבע לבהמה אסורה מיד אחר מירוח אף קודם שנקבעו למעשר ואילו אכילת עראי מותרת אף לאחר ראיית פנה"ב וביאר דיסוד איסור אכילת בהמה היינו משום חיוב מעשר שחל בשעת מירוח משא"כ אכילת עראי אינה אסורה משום חיוב מעשר דהרי אף אדם מותר לאכול עראי אחר מירוח והא דאסורה לאחר ראיית פנה"ב היינו מחמת איסור טבל שחל בשעה שנקבע למעשר ומש"ה נקטה המשנה דוקא איסור אכילת בהמה שהוא נובע מחמת חיוב הפרשה שחל בשעת מירוח ולא איסור אכילת אדם שנובע מאיסור טבל.

ד. ונוטל מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דברי ר"ע.

ביאור הדין אמאי אין לזרוע טבל

הר"ש הביא דברי הירושלמי אתיא דר"ע כחנויות של בני חנון שלא היו מעשרים דדורשים ואכל ולא מוכר, ופי' הר"ש דאף זורע פטור מלעשר מדאורייתא כמו מוכר ורק מדרבנן חייב לעשר.
בירושלמי מעשרות פ"ה ה"א מבואר דחכמים חולקים על ר"ע וסוברים דאף קודם מירוח אסור לזרוע טבל. ובטעמא דחכמים כתב **בשערי אמונה** דהוי גזירה מדרבנן. **ובמקד"ד סי' נה אות י** כתב לבאר דכמו דלגבי אכילה נאסרה אכילת קבע אף קודם מירוח ה"נ הנאת כלוי של קבע אסורה וזריעה חשיבא הנאה של קבע.
עוד דן **המקד"ד** בהאיסור לזרוע טבל האם היינו מדין הנאה של כילוי או משום דמפקיע עי"ז חיוב תרו"מ.

פרק ב משנה א

א. ואלו מפסיקין לפאה

אם מפסיקין לפאה הוי דין מה"ת

א] **בר"ש** הביא דרשת הירושלמי ותו"כ פאת שדך לחייב פאה מכל שדה ושדה. וכ"כ הרמב"ם הל' **מתנות עניים פ"ג ה"א.**
ובירושלמי כאן שנאמר שדך ובלבד שלא יוציא משדה לחברתה. ואינו מחוור ואין תימר מחובר הוא אפילו שדה אילן מפסיק דתנינן תמן הכל מפסיק לזרעים וכו'. וביאר **הגר"א ורש"ס ומהר"א פולדא** ואינו מחוור. הא דאמרת מדאורייתא הוי הפסק, דאם הוי הפסק מה"ת א דאין להוציא משדה לחברתה למה באילן אינו מפסיק אלא גדה.
ומסתימת לשון הרמב"ם משמע שהוא מה"ת, וכן נקטו האחרונים בדעת הרמב"ם עיין **מעדני ארץ שם, ושיעורי הגרי"ד** כאן. וכ"כ **הרשב"ם בב"ב דף נה.**, **ומאירי ב"ק דף ס.** דהוי מה"ת. ובשנה ראשונה כאן ס"ל דהוי הלכה למשה מסיני. וכן נקט **הרש"ס** מסקנת הירושלמי.
עוד כתבו **המעדני ארץ והגרי"ד** הנ"ל דגם בדעת הגר"א דרק ב' שדות הסמוכות ויש מפסיק הוי מדרבנן, אבל ב' שדות חלוקות לגמרי בודאי יש חיוב על כל אחד ואחד מה"ת, רק המעדני ארץ דייק **מהגר"א בכת"י ב'** דבכל אופן הוי ההפסק רק מדרבנן.

בגדר דין הפסקה

ב] עיין **צפנת פענח הל' מתנות עניים** (פ"ג ה"א) אם יסוד דין הפסק משום דהוי שתי שדות נפרדות או משום דהוי ב' קצירות נפרדות, יעו"ש כמה נפק"מ בזה. וע"ע **דרך אמונה שם ביאור ההלכה ד"ה היתה.** ועי' **תורת זרעים כלאים פ"ב מ"ח** דגבי פאה עיקר ההפסק הוא לעשותו ב' שדות דאין מפרישין פאה משדה על חברתה, אבל לענין כלאים דהוא תלוי בערבוביא לא מהני ביה הפסק לעשותו ב' שדות דכל שיש בו ערבוביא אפילו הוא בב' שדות ג"כ אסור משום כלאים.

ב. הנחל והשלולית

ביאר נחל ושלולית

ג] **הרשב"ם והמאירי ב"ב דף נה** פי' דנחל הוא מל' נחל איתן והיינו קרקע קשה שאינה ראויה לזריעה ובר"ש הקשה על פי' זה דלא יתכן לומר דהיינו מלשון נחל איתן דא"כ היינו בור ולכן פי' דנחל היינו מלשון נחלי מים וכ"כ **הרמב"ם והרמ"ה ור"ש משנץ בתו"כ. וברש"י ב"ק דף סא** כתב דנחל היינו שדה מכאן ושדה מכאן ונחל עמוק באמצע, ועי' **ד"א פ"ג ה"א** שכתב שהוא כהרשב"ם. ועי' **שערי אמונה. והרא"ש** כתב ליישב פי' הרשב"ם דלעולם י"ל דנחל איתן גרוע מבור וקמ"ל דאעפ"כ אינו מפסיק אלא לזרעים ולא לאילן **ובמקד"ד סי' סב אות א** כתב ליישב דבור היינו דוקא שדה שהובירה ולא זרעה אבל אם אינו זורע מטעם אחר לא מיקרי בור ולכן נחל איתן אינו משום בור אלא משום נחל. **ובשיעורי הגרי"ד** כתב דנ"מ לשיעור ההפסק דשיעור בור היינו בית רובע או ג' תלמים כדלהלן בר"ש משא"כ נחל.

ג. ודרך היחיד ודרך הרבים ושביל הרבים ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים

ביאור דרך היחיד ודרך הרבים

ד] **הרמב"ם הלכות מתנות עניים פ"ג ה"ג** כתב ששביל הוא צר מדרך דהיינו שביל הרבים צר מט"ז אמה ושביל היחיד צר מד' אמות. וכן בר"ש כתב דשביל הוא צר מאוד. אמנם **הראב"ד שם** השיג על הרמב"ם וכתב דהחילוק בין דרך לשביל שדרך הוא מקום לעוברי דרכים אבל שביל הוא מעבר שבין שדות וכרמים. וביאר **המהר"י קורקוס** שהוקשה לו דאם שביל היינו שצר יותר מדרך א"כ כל שביל הרבים שצר מט"ז אמה תיפו"ל מדין דרך היחיד שאינו אלא ד"א וא"כ אפילו אינו קבוע בימות הגשמים יפסיק. ובדעת הרמב"ם כתב ע"פ דבריו בפיה"מ דהרבותא

בדרך הרבים שמחלקת לפי שלרבים יש הרבה דרכים מלבד זו ואפשר שיניחוה וא"כ א"א שיפסיק שביל הרבים כשאינו קבוע מדין דרך היחיד דדרך היחיד יש לה גריעותא כלפי שביל הרבים. **הגר"א בשנו"א** כתב דדרך הרבים אף שהיא פחות מט"ז אמה מפסיקה והחילוק בין דרך הרבים לדרך היחיד היא אם עוברים בה רבים או לא והוכיח כדבריו מדתנן בכלאים פ"ד מ"ז דדרך הרבים אינה מפסקת בין צירוף ב' שורות לכרם והרי התם כל שיש ח"א ביניהם אינם מצטרפים כמבואר במשנה שם וע"כ דאף פחות מח"א הויא דרך הרבים.

ה. והבור והניר

ביאור ניר וזרע אחר

ה] **בירושלמי** נחלקו רב ור' יוחנן דרב אמר בור וניר בית רובע וזרע אחר אפי' כ"ש ור' יוחנן אמר דכולן מפסיקין בשיעור ג' תלמים שהם ב' אמות. **וברמב"ם הל' מתנות עניים פ"ג ה"ד** כתב דאם היתה שדה קטנה שהיא חמישים אמות על ב' אמות בעינן שיעור ג' תלמים להפסיק אבל אם היתה שדה גדולה בור וניר מפסיקין בשיעור בית רובע וזרע אחר מפסיק בכ"ש. **והראב"ד** השיג על דבריו שהם דלא כהירושלמי וכתבו **מהר"י קורקוס והכס"מ** דמסקנת הירושלמי דרב בשדה בינונית ור"י בחמישים על שתים וכמ"ש הרמב"ם. ובביאור החילוק בין שדה קטנה וגדולה כתב **המהר"י קורקוס** דשדה גדולה כיון שיש זרע אחר באמצע אפי' כ"ש נראה שמפסיקים לב' שדות משא"כ בשדה קטנה שכל הזריעה מועטת אין הזרע אחר שבאמצע מפסיקם אא"כ היה בשיעור ג' תלמים ובבור וניר הוי איפכא דבשדה גדולה ל"מ מה שמניח באמצע שיעור ג' תלמים דבשדה גדולה אין תימה אם יניחו שיעור כזה.

ה. וזרע אחר

ו] **המשנה ראשונה** הקשה דהרי זרע אחר הוי כלאים וא"כ בלא"ה צריך להרחיק משום שלא יהיה ערבוביא, ותי' דמיירי בזרע אחר שאינו כלאים עם מה שזרע בשדה. אמנם **בפיה"מ** כתב דמיירי שזרע בין החיטים פולים או אפונים וברמב"ם כתב שזרע שעורים. **וברש"י במנחות דף עא** כתב דמיירי שזרע עדשים שכל אלו הם כלאים עם החיטים ואעפ"כ קתני דזרע אחר מפסיק. **ובמקד"ד סי' סב אות א** כתב דכיון שמרחיק משום כלאים א"כ אין זה הפסק לגבי פאה דכיון דא"א לזרוע שם בלא"ה לא מיקרי בור דבור לא הוי אלא כשיכול לזרוע והובירה ולא זרעה.

ו. והקוצר לשחת מפסיק דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש

ביאור שיטת ר"מ ורבנן

ז] בגמ' **מנחות דף עא:** מבואר דטעמא דר"מ דקוצר לשחת לא הוי קצירה, וכיון דאי"ז קצירה אין מפרישין מזע"ז. **והר"י בן מלכי צדק** כתב דעי"ז נידונות לב' שדות. ובמקד"ד סי' סב אות א ד"ה והנה זה ביאר טעמא דר"מ דכיון דקצירה לשחת אינה קצירה הוי כמו שהובירה באותה שנה והמקום נידון שבאמצע לבור ומפסיק לב' שדות, אבל לחכמים דקצירה לשחת נמי חשובה קצירה לא מיקרי בור.

הגמ' הנ"ל דן בדעת ר"מ אם דיבר בפחות משליש דלא הוי קצירה. או אף בשליש. ומסקנת הבבלי דר"מ איירי בפחות משליש. ועיין בר"ש לקמן פ"ג מ"ב דר"מ ס"ל דפחות משליש אינה קצירה אף בקוצר לאדם. והנה **הרע"ב** (וכן בפיה"מ מהדורה ישנה) כתב דר"מ התיר רק לבהמה, והק' **רעק"א** (על המשניות) דהוא נגד מסקנת הבבלי. ועי' **בבועז אות א** שהביא שרעק"א כתב לו שגם 'איש אלקי הגאון מהר"א מוילנא זצ"ל' ג"כ כהרע"ב וצע"ג. ועי' שם מה שתירץ.

ח] בדעת חכמים **רש"י מנחות שם** כתב דטעמא דחכמים משום דקוצר לשחת לא הויא אתחלתא דקצירה והא דאם חרש מפסיק היינו משום דהוי כמו ניר. וכ"כ **בשנות אליהו**.

בתוס' שם במנחות נחלקו ב' תירוצים אם בתבואה גמורה שנתבשלה לגמרי חרש מפסיק. ומדברי **הרמב"ם הל' מתנות עניים פ"ג ה"ד** מבואר דאף אחר שנתבשלה מהני מה שחרש להפסיק, וכ"כ **מהר"י קורקוס שם ה"ה**. ועי' **מקדש דוד סי' סב אות א**.

סתירת דברי הרמב"ם

ט] **הרמב"ם הל' מתנות עניים פ"ג ה"ד** פסק כחכמים דקוצר לשחת אינו מפסיק כיון דחשיב קצירה, אא"כ חרש וכדעת חכמים. ואילו בהל' תמידין ומוספין פ"ז לגבי איסור קצירה קודם קצירת העומר פסק דקצירת שחת לא חשיבא קצירה, והרי בגמ' מנחות מבואר דתלויין זב"ז. וכתב **הלח"מ** (בהל' תמידין ומוספין) דשם גבי חדש איירי דקוצר לבהמה כדכ' שם להדיא ופסק כר' יהודה. והכא איירי לאדם, ולכן דוקא אי חרש. אלא שהקשה מדוע סתם הרמב"ם ולא כתב דלבהמה כן הוי הפסק.

ובטהרת הקודש מנחות שם תי' דחלוק קצירה קודם העומר מקצירה לפאה דלגבי עומר מהני כוונתו לקצור לבהמה להפקיע שם קצירה משא"כ לגבי פאה הדבר תלוי בקצירה עצמה וכיון דיכול לקצור לאדם לא מהני מחשבתו לבהמה להפקיע ממנה שם קצירה. והא דהגמ' משוי להו היינו להס"ד דאינה מחלקת בין קצירה לאדם ובין קצירה לבהמה. אמנם **באבהא"ז תו"מ שם** כתב דלא מסתבר שמה שיכול לקצור לאדם מגרע ולכן כתב דלגבי פאה כיון דאינו ניכר למה קוצר מש"ה אינו מפסיק.

וכתב **בביאור הלכה ההלכה ד"ה וחרש** ליישב, דסבר הרמ' דגבי פאה אין חילוק בין קצר לאדם לבין קצר לבהמה, כיון דהכא פסק כחכמים, וסברת חכמים דגבי דין הפסק לא חשיב קצירת שחת להפסק, גם מה שלגבי חדש ל"ח קצירה, כיון דסו"ס הכל נזרע וגדל ביחד. ורק בחרש הוי הפסק מדין שדה ניר. והתם כל המח' בין התנאים היא, מה חשיב לקצירה כדי לאסור קודם קצירת העומר, ובזה פסק הרמב"ם כר"י. וע"ע **משנת רבי אהרן סימן ה**.

פרק ב משנה ב

א. אמת המים שאינה יכולה להקצר כאחת רבי יהודה אומר מפסקת

מה מקרי יכולה להקצר כאחת

א] **הרמב"ם בפיה"מ והר"ש כת"י והריבמ"צ והתורי"ד ב"ק סא.** כתבו שהכוונה לר' יהודה דבעינן דעמוג בצד זה ויכול לקצור בצד אחת ואל"כ מספקת. אולם **בר"ש דפו"י וברע"ב ובשנו"א** כתבו דאינה יכולה להקצר כאחת היינו אם עומד באמצע ואינו יכול לקצור מכאן ומכאן אבל אם קוצר מכאן ומכאן אינו מפסיק וא"צ שיוכל לעמוד בצד אחד ולקצור בצד שני. ועי' **תוי"ט** שהקשה שהתוספתא מבואר דלא כהרע"ב, **ובמים לחיים להפר"ח** מה שכתב ליישב.

דעת ת"ק

הר"ש ס"ל דת"ק פליג על רב יהודה. **וברמב"ם הל' מתנות עניים פ"ג ה"ב** פסק כרבי יהודה, וכתב **הכס"מ** משום דס"ל להרמב"ם דרבי יהודה בא לפרש ולא לחלוק. אולם בתו"כ פ' קדושים מבואר דפליגי, וכתב **בתוס' אנשי שם** שהרמב"ם פסק כרב יהודה דכן מבואר בירושלמי דקאי בשיטת רבי יהודה.